

до державної політики, що реалізується АРМА.

Також, задля подальшого забезпечення ідеї безперервності реалізації державної політики, що відноситься до сфери повноважень АРМА доцільним є фундаментальне налагодження взаємодії з різними освітніми платформами, що по суті може забезпечити підготовку та профорієнтацію майбутніх наступників нинішнього персоналу АРМА, на досягнення зазначеної ідеї.

З огляду на викладене, потребує дослідження та вироблення стратегії діяльності (із відповідним утвердженням такої стратегії відповідним актом законодавства) задля створення передумов для забезпечення безперервності реалізації державної політики, віднесеної до сфери повноважень АРМА, зокрема, висвітленими способами, що є шляхом до сформування в суспільстві аксіоми «все предикатне майно – буде повернуто державі та суспільству» – в ідеях реалізації справи всього Українського народу!

Предикатним майном при цьому визначається майно або доходи, які було набуто в результаті скоєння злочину, що можуть стати предметом злочину.

1. Конституція України від 28.06.1996 р.: станом на 01.01.2020 р.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII.
3. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10.11.2015 р. № 772-VIII.
4. Стратегія воєнної безпеки України «ВОЄННА БЕЗПЕКА – ВСЕОХОПЛЮЮЧА ОБОРОНА», схвалена рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 25.03.2021 р. «Про Стратегію воєнної безпеки України», яке було введено в дію Указом Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25.03.2021 р. «Про Стратегію воєнної безпеки України».
5. Агентство з розшуку та менеджменту активів. URL: <https://arma.gov.ua/>.

УДК 351.573

DOI: 10.31733/17-03-2023-238-241

Наталія ЩЕРБИНА

аспірант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
суддя Солонянського районного суду
Дніпропетровської області

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМАТИКИ ВЖИВАНOSTІ ДЕФІНІЦІЇ «ЗБРОЯ» В НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Цілковато легально виготовлена зброя подорожує світом і продається кілька разів протягом свого життєвого циклу. На певному етапі такого циклу значна частина зброї потрапляє на нелегальний ринок, а правоохоронні органи вилучають її вже після того, як було вчинено злочин або під час проведення слідчих (розшукових) дій. Злочини, які можуть вчинятися із застосуванням зброї, є різноманітними. Об'єднує їх лише один фактор, а саме те, що вони мають значний вплив на національну безпеку.

Вважається, що перелік національних об'єктів кримінально-правової охорони, що наводиться у ст. 1 КК якраз і складає загальний об'єкт злочину. У змісті вказаної статті, яка визначає завдання Кодексу щодо правового забезпечення охорони певних сфер суспільного життя, надається узагальнений перелік об'єктів на які посягають суспільно небезпечні діяння. До такого переліку включені права, свободи людини та громадянина, власність, громадський порядок, громадська безпека, довкілля, конституційний устрій України, мир та безпека людства [1].

Безпосередній об'єкт охорони зазвичай рідко вказується у диспозиції певної норми. Привернемо свою увагу до охоронюваного кримінальним законом об'єкту «національна безпека» у досить новому для Кодексу складі злочину - ст. 1142 КК «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або

надзвичайного стану». Визначити об'єкт даного злочину, яким є основи національної безпеки, можливо лише за умови всебічного тлумачення, аналізу кримінально-правової норми, складу злочину, що є необхідною умовою для його правильної кваліфікації, визначення ступеня його тяжкості.

Основи національної безпеки виступають безпосереднім об'єктом вказаного злочинного посягання, в той час як зброя відіграє в даному випадку роль предмета такого протизаконного впливу. Цей склад злочину є новим для Особливої частини КК, оскільки його поява пов'язана з повномасштабною збройною агресією сусідньої держави. Так, Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану» від 24 березня 2022 року № 2160-IX, чинний КК був доповнений вказаним складом [2]. Останній покликаний запобігти вчиненню відповідних злочинів та передбачити відповідні покарання для осіб, які навмисне та незаконно розповсюджують інформацію про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, а також інформацію про переміщення, рух або розташування Збройних Сил України чи інших військових формувань України, шляхом встановлення кримінальної відповідальності за відповідні діяння [3].

Цікавим для нас з точки зору феномену відсутності в національному кримінальному праві дефініції «зброя» є те, що ані проєкт згаданого закону, ані Пояснювальна записка чи висновки Комітету з питань правоохоронної діяльності та Головного науково-експертного управління не містять в своїх текстах взагалі згадування про зброю та озброєння. Лише у висновку Комітету з питань правоохоронної діяльності до першого читання після заслуховування інформації народних депутатів України – членів Комітету та всебічного обговорення питання, Комітетом були висловлені зауваження до законопроєкту, які постановлено врахувати при його прийнятті та запропоновано законопроєкт за реєстровим № 7189 викласти в редакції, яка була прийнята народними обранцями. Тобто такий предмет злочину як зброя та з'явився в статті 1142 КК як то кажуть – «після обговорень з місця». Але вважаємо, що народні обранці даремно не приділили належної уваги таким нововведенням. Варто зауважити, що досліджуваний склад злочину, маючи посилання на предмет його вчинення – зброю, не містить навіть переліку її видів: вогнепальна чи холодна зброя, військова чи інша. Тобто поняття «зброя» в статті 1142 Особливої частини КК виникло без аргументації та класифікації.

На нашу думку відсутність законодавчо-закріпленого поняття «зброя» створить додаткові складнощі під час кваліфікації дій за вказаною статтею, а також під час розгляду таких справ у суді враховуючи специфіку складу та ситуацію в нашій державі, де кожного дня несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення як зброї, так і міжнародної військової допомоги на жаль має місце.

Проаналізувавши весь масив національних нормативно-правових актів виявилось що поняття «зброя» в ньому відсутнє. Останні 10 років народні обранці пропонують проєкти законів, які містять в собі різноманітні визначення поняття «зброя». Одні з них є лаконічними, без зайвої деталізації. Таке визначення має проєкт Закону «Про обіг зброї невійськового призначення» № 2105 від 09 лютого 2009 року [4]. Зброя отримала таку дефініцію - пристрої, прилади, предмети, спеціально виготовлені, конструктивно призначені та технічно придатні для неодноразового ураження живої або іншої цілі, які не мають іншого виробничого чи господарсько-побутового призначення. Проте вказаний проєкт не отримав схвальної простої більшості голосів народних обранців. Інші законопроєкти містять більш розгорнуте визначення цього поняття.

Найактуальніший на сьогоднішній день законопроєкт «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» від 25 червня 2021 року № 5708 визначає зброю, як пристрій або предмет, спеціально виготовлений, конструктивно призначений та технічно придатний для знищення, ураження, uszkodження або заподіяння іншого руйнівного впливу на живі чи неживі об'єкти та цілі, та який не має іншого прямого виробничого чи господарсько-побутового призначення [5].

Здавалося б, проблема – вирішена. Поняття сформульоване. Але... З приводу прийняття такого закону все ж таки точаться запеклі дискусії, оскільки експерти наголошують на відсутності в українців культури поводження зі зброєю, що може

спровокувати певні ризики та привести до негативних наслідків [6].

Більше ніж за 10 років намагань нормативного визначення, поняття «зброя» в законопроектах принципово не змінилося, тобто воно має чітко виражене поняття притаманних зброї рис. А от визначення видів зброї стало набагато більше, що можливо обумовлено активністю розвитку зброярства, розвитком промисловості, інженерії та попитом на різні види зброї. Повномасштабна війна також додала декілька видів зброї, про існування якої пересічні громадяни в мирний період життя навіть не здогадувалися.

Отож, якщо законопроект в 2009 році містив в собі визначення вогнепальної, газової, травматичної, нарізної та гладкоствольної вогнепальної, вогнепальної комбінованої, пневматичної та холодної зброї, то останній за часом законопроект додатково ще містить і поняття вихолощеної, гладкоствольної короткоствольної вогнепальної зброї (зброя менш легальної дії), довгоствольної (довга) вогнепальної, зброї учбово-розрізної, напівавтоматичної вогнепальної, нейтралізованої зброї, пістолета та револьвера газового, револьвера, розрядженої та сигнальної службової зброї.

І це все тільки види цивільної зброї. Хто надасть відповідь на запитання, що мається на увазі під поняттям «зброя» в диспозиції ст. 1142 КК? Лише вогнепальна, чи може лише зброя військового призначення?

Шляхами вирішення проблеми ідентифікації на законодавчому рівні поняття зброї є врегулювання на законодавчому рівні питання чіткої ідентифікації зброї, класифікації її видів та властивостей для правильної правової кваліфікації конкретних складів кримінальних правопорушень.

Слід враховувати, що забезпечення громадянам права на особистий захист свого життя та здоров'я, а також життя та здоров'я навколишніх від злочинних посягань за допомогою в тому числі і цивільної вогнепальної зброї, а також упорядкування існуючого нормативного регулювання в питанні обігу цивільної вогнепальної зброї, необхідно здійснювати у відповідності до норм Конституції України.

Отже, прийняття відповідного закону обумовлене необхідністю законодавчого регулювання відносин, що виникають під час обігу в Україні цивільної вогнепальної зброї, бойових припасів до неї задля визначення правового режиму власності на цивільну зброю, встановлення основних прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння, відчуження, носіння, транспортування, ремонту, застосування цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів [7]. Вказане буде мати безпосередній вплив і на стан національної безпеки, оскільки вирішить проблему кваліфікації дій за ст. 1142 КК.

За допомогою цього інструменту, тобто закону, вирішиться питання щодо ідентифікації поняття зброї для кримінального права. Хоча для цього необхідно розробити таке поняття саме в поєднанні з криміналістикою. Також з'явиться можливість більш конкретно визначити поняття зброї і для цілей застосування у кримінальному праві, оскільки виключиться існування проблем кваліфікації дій із застосуванням будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, що тісно пов'язано з перевищенням меж необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність та з іншими предметами, спеціально пристосованими або заздалегідь заготовленими для нанесення тілесних ушкоджень.

Тобто, однією з можливостей вирішити проблему відсутності чіткого визначення поняття «зброя» в кримінальному праві вбачається саме через прийняття спеціального закону. Якщо в ньому буде міститися чітке визначення поняття «зброя», а також будуть наведені критерії її відмежування від інших предметів та засобів, то вказане дасть змогу найбільш раціонально та чітко і правильно застосовувати таку дефініцію у кримінальному праві.

З огляду на існування суміжних понять, у нас виникає також як один зі шляхів вирішення проблеми, пропозиція про внесення змін до чинного КК, після прийняття відповідного закону, шляхом включення примітки до статей 36, 263, 296 цього Кодексу, які б містили в собі і таке визначення, і що важливо посилання на відповідний закон. Вважаємо внесення таких змін у вигляді прийняття примітки до вказаних статей усуне існуючу на даний час проблему щодо кваліфікації дій, хоча б за ст. 1142 КК України.

Підсумовуючи можна сказати, що на даний час в Україні, на жаль, не існує єдиного критерію визначення поняття «зброя». Формулювання поняття «зброя», його наукове обґрунтування, слугуватиме основою для прийняття відповідного закону та врегулювання питань кваліфікації кримінальних правопорушень.

Прогалину до прийняття відповідного пропонуємо вирішувати через використання

терміну, який міститься в Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння, кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України, затвердженій наказом Адміністрації Державної прикордонної служби України від 21 жовтня 2003 року № 200 [8], де поняття «зброя» сформульовано наступним чином: «зброя - предмети та пристрої, що призначені для ураження живих цілей, кораблів, літаків (вертольотів) та інших об'єктів і не мають іншого призначення». Вважаємо що таке визначення зброя якомога більше відповідає характеристикам, які має уособлювати в собі зброя, як один з предметів злочинного посягання за ст. 1142 КК.

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану» від 24 березня 2022 року № 2160-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20#Text>

3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому розповсюдженню інформації про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших військових формувань України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1247719>

4. Проект Закону України «Про обіг зброї невійськового призначення» № 2105 від 09 лютого 2009 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2105&skl=7

5. Проект Закону України «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» від 25 червня 2021 року № 5708. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/219896.html>

6. Камша О. Закон про зброю в Україні. Юридична газета online від 18 липня 2019 року. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/zakon-pro-zbroyu-v-ukrayini.html>

7. Ореховський М. Зброя, кара і закон. Юридичний вісник України. 2018. URL: <https://yvu.com.ua/zbroya-kara-i-zakon/>

8. Інструкція про застосування зброї, бойової техніки, озброєння, кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України, затвердженій наказом Адміністрації Державної прикордонної служби України від 21.10.2003 року № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-03#Text>

УДК 656.04/08

DOI: 10.31733/17-03-2023-241-243

Андрій САВЧУК

старший судовий експерт
сектору автотехнічних досліджень

Сергій ДАНЕЦЬ

перший заступник директора,
кандидат технічних наук

*(Харківський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр
МВС України)*

ЕКСПЕРТНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДТП ЗА УЧАСТЮ СПЕЦТРАНСПОРТУ

Рух спецтранспорту, тобто транспортних засобів обладнаних спецсигналами (світловими та звуковими) регламентується вимогами Правил дорожнього руху України (Далі – ПДР) [1], і у свою чергу, накладає додаткові обов'язки на інших учасників дорожнього руху. Експертне встановлення механізму ДТП за участю таких транспортних